

Hamlet-regizorul...

Sunt ani buni de când nu am mai ajuns la Teatrul de Nord din Satu Mare, un loc pe care odinioară îl vizitam cu o frecvență aproape regulată. Și veștile pe care le primeam de acolo erau destul de rare. Unii confrăți, ceva mai norocoși decât mine, au izbutit să vadă un spectacol montat la Secția română a teatrului de regizorul Alexander Hausvater pe un text al regretatului și atât de controversatului Marin Mincu, iar impresia lor era favorabilă. Mai aflatam despre participările la Festivalul de Teatru „Atelier” strămutat de creatorul lui, dramaturgul Radu Macrinici, la Baia Mare, despre faptul că Teatrul de Nord și-a asumat, la un moment dat, rolul de co-organizator. Aveam, cum s-ar zice, mai degrabă știri, cronici orale nu și comentarii scrise, puține fiind cronicile cu adevărat profesioniste pe care le-am citit despre producțiile sătmărene. Iar, după cum bine se știe, în teatru nu se chiar verifică întocmai justetea zicerii englezești *no news, good news*.

Am descins, așadar, la Satu Mare, încercat de un sentiment amestecat. Curiozitatea se asocia cu teama. Curiozitatea, disponibilitatea, așteptarea pozitivă sunt, după părerea mea, componente obligatorii ale personalității oricărui critic de teatru. Fac parte din fișa lui de post. Cu atât mai mult atunci când acesta e, așa cum e cazul supraisălitului, înainte de orice, profesor de literatură franceză și îi sunt nu doar cunoscute, ci și foarte dragi frumoasele versuri ale lui Paul Valéry „*Patience, patience dans l'azur/ Chaque atome de silence est la chance d'un fruit mûr*”. Teama e, la rândul ei, explicabilă deoarece, dincolo de aura ei, viața teatrală cotidiană îți poate rezerva și surprize nu tocmai foarte agreabile.

Cum arată, așadar, afișul teatral curent al Secției române? Bine, așa zice, de vreme ce se joacă titluri serioase din literatura dramatică universală clasică (*Hamlet*, *Trei surori*, *Casa Bernardei Alba*), dramaturgie universală de ultimă oră (*Demonii* de Jon Fosse), iar în chiar zilele în care mă aflu eu la Satu Mare demaraseră repetițiile pentru premiera cu

Sorin MIRON

Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă, una dintre scrierile durabile ale lui Horia Lovinescu. Am izbutit să văd *Demonii*, spectacol profesionsit regizat de Ovidiu Caita, cu actori tineri ce, prin evoluția lor, au confirmat că Jon Fosse e, cu adevărat, un demn urmaș, emul, dar și epigon al lui Strindberg, și *Hamlet* în regia lui Gelu Badea.

Hamlet, în repertoriul oricărui teatru, are o nedezmintită valoare culturală. Dar, după cum bine observă regizorul Andrei Mihalache, directorul Secției Române a Teatrului de Nord din Satu Mare, într-un text inserat în caietul de sală al spectacolului, „nevoia de a prezenta povestea (*Hamlet* este totuși o mare poveste simplă între personaje foarte complicate) a dispărut demult; pariul teatrului și al regizorului este de a face *altceva* prin raportare la *alt altceva* făcut de alții înaintea altora care au încercat să își cioplească propria fațetă a diamantului”. Ce mi se pare evident și demn de subliniat e că regizorul Gelu Badea (indiscutabil, *Hamlet* este cel mai bun spectacol semnat de el pe care am avut ocazia să îl văd) a spus limpede povestea (lucrul acesta nu îi prea „ieșea” lui în producțiile sale anterioare) și că foarte adesea chiar a reușit să ne ofere un „alt altceva”. Și că a reușit să ne arate cât de complicate sunt personajele din celebra tragedie. Nu ideile i-au lipsit lui Gelu Badea. Din contră. Spectacolul lui e bogat în idei, în propuneri originale (e, însă, la fel de bogat în „citate”), multe dintre aceste propuneri stâmesec interesul, problema e că directorul de scenă nu a știut ori nu avut răbdare să le ordoneze într-un *continuum*, nu le-a urmărit până la capăt, nu le-a dezvoltat până la ultimele consecințe, nu a „scos”, cum se zice, tot din ele, le-a lăsat să-i scape din mână. Se poate spune că Gelu Badea a intuit o seamă de teme active ale piesei, le-a găsit cuantumul de spectaculozitate, s-a lăsat cucerit de ele, dar nu le-a aprofundat suficient, răpit fiind de frumusețea și spectaculozitatea altor idei cu care a procedat aidoma. Nu a reușit să se hotărască, a vrut să ne împărtășească cât mai mult cu puțință într-un singur spectacol.

Totul se petrece în clădirea unui teatru. Drept pentru care publicul e așezat pe scenă, iar decorul amplu, masiv, chiar spectaculos, gândit de Mihai Pastramăgiu și bine pus în evidență de light design, intră în fericită consonanță cu arhitectura sălii. Într-o anumită măsură, soluția adoptată de regizor și de scenograf te duce cu gândul la magistralul spectacol cântec de lebdă al marelui și regretatului Vlad Mugur. Și aici, ca și acolo, avem de-a face cu o schelărie, și aici câteodată personajele (că e vorba de *Hamlet*, despre Horațio ori despre *Claudius*) apar din cine știe ce cotlon al schelăriei cu pricina. În cazul spectacolului sătmărean, unele recurg la mici numere de acrobație. Cu rost sau fără. Și aici unele dintre personaje (mai cu seamă *Ofelia*, interpretată de Diana Turtureanu) sunt puternic grimate (în spectacolul lui Vlad Mugur așa apărea *Claudius*), și aici relația dintre *Gertrude* (Dana Moisuc) și *Claudius* (foarte bun în rol Gabriel Duțu) e una extrem de complexă. E vorba despre o Regină încă tânără, evident îndrăgostită de cel care i-a fost amant, i-a fost complice, i-a devenit soț. Dar pe fidelitatea căruia nu e tocmai sigură. E vorba despre un *Claudius* tânăr, evident afemeiat (la un moment dat, o privește insinuant pe *Ofelia*), neîndoielnic conștient de farmecul lui pe care are grijă să îl pună în evidență prin veșminte (costumele imaginate de Labancz Klara sunt frumoase și luxoase) și pieptănătură. Dar e vorba și despre un *Claudius* malign, pervers, gata să facă rău, însă deloc rezistent, nicidecum pregătit pentru războiul de uzură la care îl supune *Hamlet*. Un *Claudius* care cedează relativ repede, care, în ciuda virilității lui, e relativ ușor de dezarmat, care dă semne de oboseală, intră în panică, pare depășit de situație, mai ales când nu îl mai are în preajmă pe maleficul *Polonius*.

Hamlet, în interpretarea lui Sorin Miron, e un mare histrion. Un om căruia îi place histrionia. Shakespeare ne spune undeva că personajul lui obișnuiește să stea mult în teatru. E ceea ce și face în spectacolul lui Gelu Badea. În primele momente ai chiar impresia că regizorul a optat pentru lărgirea formulei de teatru în teatru. Că aceasta va fi matricea spectacolului. Că un actor căruia i-a revenit rolul *Hamlet* și-a asumat și misiunea de povestitor, și pe aceea de regizor, și pe aceea de regizor tehnic. Stă de vorbă, la modul „civil”, cu colegul care urmează să îl interpreteze pe bătrânul rege *Hamlet*, respectiv fantoma acestuia. Dă drumul la spectacol. Din când în când se întreabă „unde am ajuns?”, indiciu că re-povestește ceva ce îi este cunoscut, de care trebuie să își aducă aminte, că ține să o facă cu maximă acuratețe, că ne spune o poveste ambiționând să o facă cât mai consecvent și coerent cu putință. Se insinuează adesea printre spectatori, de unde privește ceea ce se întâmplă, cum se desfășoară lucrurile, cum curge reprezentăția. Joacă teatru în chip deliberat, uneori joacă chiar un teatru gros (atunci când personajul lui pare a cădea pradă unei crize de epilepsie). Poartă ochelari cu rame negre și, într-un anume fel, te duce cu gândul la Harry Potter. *Horațio* (frumos, elegant, totuși cam prea decorativ în rol Vlad

Scenă din spectacol

Mureșan) îi e lui Hamlet asistentul de regie. Numai că ideea aceasta a unui imens, atotcuprinzător teatru în teatru nu e suficient dezvoltată, nu mi se pare convingător și ferm dusă până la capăt. Sorin Miron are și el momente interpretative bune, altele mai puțin bune, amalgamul acesta fiind un indiciu cum nu se poate mai limpede că Gelu Badea ar fi trebuit să lucreze mult mai atent, mai la detaliu cu actorii.

Câtă vreme nu se poate vorbi despre o unitate stilistică, ci despre o indecizie în materializarea unor scene și a unor idei, e de la sine înțeles că în spectacol se regăsesc felurite moduri de joc. Carol Erdős, bunăoară, distribuit în *Polonius*, își interpretează rolul mizând pe declamație, apăsând replicile și rostirea. Foarte aproape de virtuozitate se situează, în schimb, Radu Botar, interesant și aplicat interpret al unuia dintre *Gropari*. El făurește sub ochii noștri o veritabilă bijuterie artistică ce mai trebuia un pic șlefuită.

Spectacolul cu *Hamlet* de la Secția română a Teatrului de Nord din Satu Mare nu e unul de ultimă oră. A avut premiera în luna martie a anului 2009. A fost prezent la ediția din același an a Festivalului de Teatru „Atelier”. Am căutat pe internet eventualele cronici apărute în presă. Nu am găsit niciuna care să fi fost publicată în revistele de cultură. Tăcerea aceasta mi se pare nedreaptă. *Hamlet* nu e, după cum spuneam, nicidecum un spectacol fără cusur. Dar nu îi poate fi refuzat dreptul la consemnare și la analiza specializată. Cele scrise de mai sus au, printre altele, și semnificația unui gest reparatoriu. Nu și a unui gest de complezență. Cu un plus de vigoare, de încăpățănare în urmărirea ideilor, cu capacitatea de a sacrifica leștul aparent strălucitor, cu ceva mai multă „meserie” în îndrumarea jocului actoricesc, *Hamlet* de la Teatrul de Nord din Satu Mare ar fi putut fi un spectacol cu adevărat important. Oricum, el contează în palmaresul Teatrului (e sigur că nu a fost o investiție fără rost), ca și în cel al directorului de scenă.

Teatrul de Nord din Satu Mare, Secția română – *Hamlet* de William Shakespeare. Regia artistică: Gelu Badea. Decorul: Mihai Pastramagiu. Costumele: Klara Labancz. Muzica: Mircea Octavian. Lupte scenice: Gabriel Duțu. Mișcarea scenică: Gabriela Tănase. Cu: Sorin Miron, Gabriel Duțu, Dana Moisuc, Carol Erdős, Diana Turtureanu, Vlad Mureșan, Camelia Rus, Tibor Székely, Sergiu Tăbăcaru, Ciprian Vultur, Dorina Nemeș, Alina Negrău, Daniela Oros, Andreea Mocan, Adriana Schwartzkopf, Ion Tifor, Radu Sas, Marcel Mirea, Adriana Vaida, Carmen Frățilă, Rora Demeter. Data reprezentației: 4 februarie 2010.

Hamlet în registrul teatrului fizic

Prezența în juriul de nominalizări al oricărei Gale UNITER înseamnă nu doar acceptarea condiției de peregrin, de om a cărui carte de căpătâi ajunge să fie pentru vreo trei-patru luni „Mersul trenurilor de călători”, nu numai asumarea riscului ca opțiunile lui și ale colegilor lui să fie discutate cât se poate de „critic” de colegi care, prin natura lucrurilor, nu au văzut nici măcar jumătate din spectacolele văzute de cei „judecați”, dar care le reproșează acestora cât se poate de dezinvolt că nu au introdus în palmares spectacolul x și actrița y, ci și șansa unor descoperiri absolut surprinzătoare. Surprinzătoare în bine vreau să spun. Printre acestea un loc de frunte ocupă, într-o selecție personală și mărturisit subiectivă, *M Studio* din Sfântu Gheorghe, un colectiv de teatru profesionist ce ființează ca parte a ansamblului *Háromszék* și ale cărei spectacole se desfășoară mai cu seamă în spațiul deloc prietenos (aș zice chiar ostil prin însăși precaritatea căilor de acces) al Casei de Cultură din localitate. *M Studio* nu concurează, în niciun fel, nici cu Teatrul „Andrei Mureșanu”, nici cu Teatrul „Tamási Áron” pentru simplul motiv că spectacolele pe care le produce aparțin unei categorii stilistice, unui gen complet diferite. La *M Studio* pot fi văzute nu atât spectacole de teatru- dans cât, mai curând, spectacole definite a fi de „teatru fizic”. Din scenariul lor sunt aproape cu desăvârșire excluse cuvintele, ceea ce înseamnă că ideile, sentimentele, relațiile sunt exprimate aproape exclusiv prin mișcare, mai exact prin contactul fizic dintre interpreți. Aceștia sunt recrutați, în majoritate, dintre absolvenții Secțiilor de teatru dramatic de la diversele instituții de învățământ superior din România, însă cum pregătirea din școală în vederea unui asemenea tip de spectacol e destul de deficitară, dacă nu cumva chiar lipsește cu desăvârșire, actorii se familiarizează cu specificitățile genului „văzând și făcând”.